

تحقق هشدار برژینسکی و مسئولیت ما

درباره راهی که نیروهای مذهبی و ملی در شرایط کنونی در پیش دارند

محمدابراهیم انصاری لاری پژوهشگر حوزه فرهنگ و سیاست

سال‌ها پیش زبینگویو برژینسکی، استراتژیست نامدار آمریکایی، هشدار داده بود که هرگونه فشار خارجی از جنس حمله نظامی به ایران باعث «انگام ملی‌گرایی ایرانی و بنیادگرایی مذهبی» خواهد شد. او در سال ۲۰۰۴ نوشت که «هدف استراتژیک آمریکا باید جداسازی ناسیونالیسم ایرانی از اسلام بنیادگرا باشد. درغیراین‌صورت، این دو نیروی تاریخی هم‌افزا می‌شوند و قدرتی بزرگ خلق می‌کنند.» اکنون علیرغم همه خسارت‌ها و تلخی‌های ناشی از تجاوز اسرائیل یکی از پیامدهای مبارک جنگ ۱۲ روزه، هم‌افزایی هویت مذهبی تخریب‌شده در طول این سال‌ها با هویت ملی دائماً تهدیدشده در چند دهه اخیر بود که شاید بتوان به تعبیری و با کمی مسامحه این اتفاق را شکل تلطیف‌شده پیش‌بینی برژینسکی تلقی کرد که قدرتی مثال‌زدنی خلق کرد. این رخداد را باید یک مصالحه تاریخی خواند که در وهله اول، نتیجه هوشیاری و یک تسامح بزرگ‌منشانه از سوی همه وطن‌پرستان داخل و خارج از کشور بود و در وهله دوم، ناشی از استقبال صمیمانه حاکمیت و بنیادگرایان مذهبی که جلوه‌های گوناگون و پرتاثیر آن‌را همه شاهد بوده‌ایم. در این میان، از ذکر این نکته مهم نمی‌توان گذشت که این هم‌افزایی غیرمنتظره و شگفت، مشبث اندک مذهبیون افراطی اما قشری مسلک و نادر وطن‌پرستان پرمدعا اما دروغین را باز کرد و لاقیدی اولی را به اصول اخلاقی و انسانی و بی‌تفاوتی دومی را به مام‌وطن و سرنوشت ایران، به نحوی روشن و غیرقابل انکار به اثبات رساند اما نکته مهمتری که نباید از آن غفلت کرد، این است که این مصالحه بزرگ‌واین هم‌افزایی تاریخی را باید درست مثل توقف جنگ، شکننده و لرزان دانست و همچنان که ثبات و دوام سلامت و امنیت کشور و پایان همیشگی این تخاصم بدفرجام، در گرو تلاش فوری، مستمر و ایده‌های خلاقانه و خردمندانه حاکمیت و به‌ویژه دستگاه دیپلماسی کشور است و این مهم جز با عزمی راسخ برای عدول از برخی سیاست‌های پرهزینه و پر مخاطره و با فرو گذاشتن آرزوهای محال و متوهمانه ممکن نیست؛ به همان نسبت، دوام و بقای این همگرایی و تعمیق و ثبات این هم‌افزایی نیز در گرو عدول مبنایی و اصولی هر دو طرف از برداشت‌ها و رفتارهای گذشته است، اگر در بدو امر و شروع این مصالحه، این روشنفکران، هنرمندان و اندیشمندان وطن‌پرست و ایران‌دوست بودند که بزرگ‌منشانه پیش قدم شدند و به‌رغم همه ناروایی‌ها و جغافیایی که در طول این سال‌ها تحمل کرده

بودند (از حبس و حصر و محدودیت و تهدید و ارباب و...)، همه در محکومیت این تجاوز و در همراهی با مدافعین وطن هم‌صدا شدند؛ این‌بار و در قدم بعدی این بنیادگرایان مذهبی که در جایگاه‌های حساس و کلیدی تکیه زده‌اند، هستند که در ادامه آن استقبال صمیمانه باید پیشقدم شوند تا این رشته نازک به پیوندی محکم بدل شود. حاکمان و مذهبیون باید این حق را به روشنفکران و هنرمندان و اندیشمندان و همه وطن‌پرستان بدهند که با شک و تردید به اصالت و حقیقت این مصالحه بنگرند؛ به‌خصوص که در برخی مواضع و سخنان و تحلیل‌هایی که از بلندگوهای بنیادگرایان منتشر می‌شود، این تلقی دیده می‌شود که آنها هنوز در حال بهره‌برداری حسسی و عرفی از این اتفاق هستند و کمتر نشانه‌ای از درک درست آن در بین طیف افراطی آنها دیده می‌شود. به نظر می‌رسد ادامه تولید علمای دینی و روحانیون بر مقدرات کشور بدون دوام و ثبات این مصالحه امری اگر نه محال، اما بسیار سخت و دشوار باشد. بنیادگرایان اسلامی و مذهبیون از پژوهشگران و عالمان تا خطبا و واعظان و تالاب جوان و بالاخره حتی مداحان و مرثیه‌خوانان همگی باید از این تاریخ به بعد خود را برای ورود به فصلی جدید از تفاهم و همگرایی با همه دیگران از مذاهب و ادیان مختلف و همه دیگرانی که اصطلاحاً، حتی بی‌دین و لامذهب تلقی می‌شوند و یا به هر آیین دیگری اعتقاد دارند، اما در ایران دوستی و وفاداری آنها به مام وطن تردیدی نیست، آماده کنند و در میان خود نیز قائل به تفاوت ایمان‌ها و تفاوت برداشت‌ها از مفاهیم دینی باشند و از اعمال هر تبعیض و یا تحقیر و یا تهدید کلامی یا عملی در پوشش آیین‌ها و مناسک دینی یا وضع مقررات و رویه‌های قانونی نسبت به دیگرانی که مثل آنها فکر نمی‌کنند و مانند آنها زندگی نمی‌کنند، خودداری کنند و مدارا و تسامح را باورمندانه و به صورتی عینی و واقعی در مناسبات اجتماعی، سیاسی و فرهنگی مراعات کنند. البته که این همه به تغییر نگاه‌ها اصلاح سازوکارها و بازنگری و نسخ و تصویب پاره‌ای قوانین و مقررات و آموزش‌های متناسب نیازمند است و مشاهده تاثیر آنها زمان می‌برد؛ اما مهم، توقف فوری این متحنی پراشتباه و تدریجانه دور از خرد و خالی از حجتی است که حاصلش بدبینی، سو-تفاهم و بدخواهی و افتراق و گسست هر دم‌افزای بین وطن‌پرستان و مذهبیون شده بود. از سوی دیگر، ایران‌دوستان و وطن‌پرستان نیز با بهره‌گیری از تجربیات و عبرت‌های تاریخ معاصر که کشور حداقل در سه مقطع مشروطیت، ملی شدن نفت و وقوع انقلاب اسلامی شاهد همگرایی وطن‌پرستان و مذهبیون بوده است که به‌رغم نتایج مثبت اولیه در نهایت به واگرایی و حتی تقابل ختم شد؛ در این زمانه حساس و پرخطر، با بازخوانی و بازتعریف برخی یافته‌ها و کرده‌های گذشته باید فصل جدیدی از همگرایی با مذهبیون را در زمینه‌ای از فرهنگ و تمدن ایرانی-اسلامی رقم بزنند.

داستان شورای نگهبان و انتخاب حقوقدان

ابراهیم ایوبی وکیل دادگستری

چند روز دیگر صد و بیستمین سالگرد انقلاب مشروطیت ایران فرا می‌رسد؛ رخدادی که با شعار تأسیس عدالت‌خانه شکل گرفت و به اولین جنبش حقوق اساسی‌خواهی در منطقه منتهی شد. مهمترین چالش این حرکت، جدال میان «مشروطه‌خواهان» و «مشروع‌خواهان» بود که در میان فقهای بزرگ زمانه جریان داشت و گرچه به ظاهر با اعدام شیخ فضل‌الله نوری با حکم شیخ ابراهیم زنجانی به پایان رسید؛ اما تلاش مشروطه‌خواهان بی‌اثر نبود و وجود نهادهی نظارتی در اصل دوم متمم قانون اساسی مشروطیت گنجانده شد و به میراث باقی ماند.

پس از انقلاب ۱۳۵۷ و در نخستین پیش‌نویس قانون اساسی، در فصلی با عنوان «شورای نگهبان قانون اساسی» هم‌مشابه این سازوکار در نظر گرفته شده بود؛ مطابق اصل ۱۵۱ پیش‌نویس: «به‌منظور پاسداری از قانون اساسی در برابر تجاوز احتمالی قوه مقننه، شورای نگهبان با ترکیب زیر تشکیل می‌شود: ۱. پنج نفر از حقوق‌دانان به انتخاب مجلس شورای ملی از میان استادان رشته قضایی دانشکده حقوق و وکلای دادگستری؛ ۲. پنج نفر از میان مجتهدان در مسائل شرعی که آگاه به مقتضیات زمان هم باشند به انتخاب مراجع تقلید شیعه؛ ۳. پنج نفر از میان قضات دیوان عالی کشور به انتخاب شورای عالی قضایی...». در این تأسیس جدید، حقوق‌دانان هم برای نظارت بر عدم مغایرت مصوبات با قانون اساسی صاحب کرسی بودند. سرانجام در سال ۱۳۵۸ اصل ۹۱ به شکل کنونی به تصویب رسید که شورای نگهبان با ترکیب شش فقیه (با انتخاب مقام رهبری) و شش حقوق‌دان (با پیشنهاد رئیس قوه قضائیه و انتخاب مجلس شورای اسلامی) وظیفه پاسداری از احکام اسلام و قانون اساسی را در فرآیند قانون‌گذاری بر عهده دارند. در اصل ۹۲ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران آمده است: «اعضای شورای نگهبان برای مدت شش سال انتخاب می‌شوند ولی در نخستین دوره پس از گذشتن سه سال، نیمی از اعضای هر گروه به قید قرعه تغییر می‌یابند و اعضای تازه‌ای به جای آنها انتخاب می‌شوند». هدف از تغییر، نگه داشتن اعضای باتجربه در کنار اعضای تازه‌کار است. عده‌ای از حقوق‌دانان معتقدند با توجه به سیاق جمله، منطقی‌تر است که عضویت در شورای نگهبان تنها برای یک دوره

بررسی اخبار منتشر شده درباره پیشنهاد جدید اروپا به ایران

تعلیق مکانیسم ماشه؟

محسن صالحی‌خواه گزارشگر هم‌میهن

مکانیسم حل اختلاف توافق هسته‌ای با انطور که در رسانه‌ها معروف است، مکانیسم‌های ماشه یا اسنپ‌یک، این بار ادعای احتمال به‌تعویق افتادن فعال‌سازی آن، به اخبار بازگشته. **لاریس نورمن، خبرنگار روزنامه آمریکایی وال استریت ژورنال** روز جمعه در توئیتر نوشت: «در تماس تلفنی شب‌گذشته میان عباس عراقچی و وزرای خارجه سه کشور اروپایی (E۳) به‌همراه کایا کالاس، مسئول سیاست خارجی اتحادیه اروپا، بنا بر گزارش منابع مطلع، احتمال تمدید ضرب‌الاجل اسنپ‌یک در چارچوب برجام، روی میز گذاشته شده است. درخواست‌های اروپایی‌ها از ایران شامل ازسرگیری گفت‌وگوهای هسته‌ای با آمریکا و سه کشور اروپایی، ازسرگیری همکاری با آژانس بین‌المللی انرژی اتمی [است]. همچنین پیشنهاداتی مبنی بر مهار ذخایر اورانیوم غنی‌شده ایران مطرح شده، اما طبق گفته منابع، این موارد هنوز به‌طور مشخص و دقیق تنظیم نشده‌اند. پیشنهاد مطرح‌شده شامل تمدید یک‌باره و استثنایی ضرب‌الاجل اسنپ‌یک است. ضرب‌الاجل فعلی در ماه اکتبر است، اما در صورت موافقت ایران، همچنین حمایت روسیه و چین در شورای امنیت، ممکن است به تعویق انداخته شود.» همچنین **باراک رابید، خبرنگار اسرائیلی سایت اکسپوس** نیز دقایقی بعد از این ادعای نورمن، با بازنشر بیست او در شبکه توئیتر نوشت: «به‌گفته یک منبع آگاه، انتظار می‌رود دیپلمات‌های ارشد سه کشور اروپایی و ایران، هفته آینده در اروپا برای بحث در مورد توافق هسته‌ای احتمالی دیدار کنند.» او همچنین مدعی شد که این دیدار ممکن است در وین اتریش یا ژنو سوئیس انجام شود، همچنین انتظار می‌رود که ایران، مجید تخت‌روانچی و کاظم غریب‌آبادی، معاونان وزارت امور خارجه را به این نشست اعزام کند.

▼ بررسی پیشنهاد از سوی ایران

تا لحظه تنظیم این گزارش، ادعای این دو خبرنگار از سوی مقامات رسمی وزارت امور خارجه، تأیید یا تکذیب نشده است. خبرگزاری تسنیم در این باره نوشت: «در پی انتشار اخباری مبنی بر ازسرگیری مذاکرات ایران و سه کشور اروپایی در هفته آینده توسط منابع غربی، خبرنگار خبرگزاری تسنیم اطلاع یافت که ایران در خواست سه کشور اروپایی برای از سرگیری مذاکرات درباره موضوع هسته‌ای و رفع تحریم‌ها را در دست بررسی دارد.»

▼ موضع عراقچی

خبر مذکور مدعی است که این موضوع از سمت طرف اروپایی، گفت‌وگوی مشترک سیدعباس عراقچی، وزیر امور خارجه کشورمان و همتایان آلمانی،

انگلیسی و فرانسوی او به‌علاوه مسئول سیاست خارجی اتحادیه اروپا مطرح شده است. جمعه گذشته، عراقچی درباره این تماس مشترک در توئیتر نوشت: «دیشب یک کنفرانس تلفنی مشترک با وزرای خارجه سه کشور اروپایی (E۳) و مسئول سیاست خارجی اتحادیه اروپا داشتم و در آن نکات زیر را به‌روشنی بیان کردم: این ایالات‌متحده بود که از توافقی که طی دو سال و با هماهنگی اتحادیه اروپا در سال ۲۰۱۵ حاصل شده بود، خارج شد؛ نه ایران و این آمریکا بود که در ژوئن امسال میز مذاکره را ترک کرد و به‌جای آن گزینه نظامی را برگزید؛ نه ایران. هر دور جدیدی از مذاکرات فقط زمانی ممکن خواهد بود که طرف مقابل برای یک توافق هسته‌ای عادلانه، متوازن و مبتنی بر منافع متقابل آمادگی داشته باشد. اگر اتحادیه اروپا و سه کشور اروپایی می‌خواهند نقشی ایفا کنند، باید مسئولانه رفتار کنند و از سیاست فرسوده تهدید و فشار، از جمله تهدید به اجرای سازوکار «اسنپ‌یک» که فاقد هرگونه مبنای اخلاقی و حقوقی برای آن هستند، دست بردارند.»

▼ شمارش معکوس

براساس قطعنامه ۲۲۳۱ که پس از مذاکرات هسته‌ای سال ۲۰۱۵ در شورای امنیت به تصویب رسید، ایران از ذیل فصل ۷ منشور ملل متحد، خارج شد. فصلی که به کشورهای تهدیدکننده صلح و امنیت اختصاص دارد و ایران از دهه ۸۰ شامل آن شده بود. طرف‌های مذاکره سازوکاری را مشخص کردند که اگر درنهایت هرکدام از اعضای توافقی به تعهدات خود عمل نکرد، به وضعیت پیش از برجام برگردند. ایران از اسنپ‌یک استفاده کرد و برنامه هسته‌ای خود را بدون محدودیت‌های اعتمادساز برجام، از سر گرفت و آن را تا حد زیادی پیش برد. طرف مقابل نیز با نزدیک‌شدن به زمان انقضای قطعنامه ۲۲۳۱ به‌دنبال این است که پیش از سررسید این زمان، قطعنامه‌های فصل هفتمی ایران را بازگرداند. ایران به‌دنبال جلوگیری از این اقدام است و محتمل‌ترین گزینه‌ای که در حال حاضر در واکتش به اقدام تروئیکای اروپا مطرح می‌شود، خروج ایران از معاهده عدم اشاعه است. این دو اقدام وضعیت را تا حد زیادی از کنترل خارج می‌کند. در صورتی که این گزینه‌های پیشنهادی، مبنی بر پیگیری روند دیپلماتیک رخ دهد، به‌نظر می‌رسد که دو طرف زمان بیشتری برای دیپلماسی به‌جای گسترش بحران در نظر گرفته‌اند.

▼ باید از راه دیپلماسی به راه حل نهایی برسیم

کوروش احمدی، دیپلمات پیشین ایران در نیویورک راجع به روند پیش رو، به خبرنگار هم‌میهن گفت: «اگر صحبت‌وزیر خارجه فرانسه را مدنظر قرار بدهیم که گفت تا آخر اوت (نهایتاً ۸ شهریور) فرصتی در نظر می‌گیرند که مذاکرات آغاز و به نتیجه برسد -در واقع توافقی جایگزین برجام به دست بیاید- یعنی آن‌ها ما سپتامبر را برای فعال‌سازی سازوکار ماشه در نظر گرفته‌اند. طبق

واژگونی اتوبوس با ۲۱ جانباخته

اعزام شدند. تعداد فوتی‌های این حادثه تاکنون به ۲۱ نفر رسیده و همچنین ۳۴ نفر از مصدومان با حال عمومی وخیم، پس از دریافت خدمات اولیه در محل، جهت ادامه درمان به مراکز درمانی منتقل شده‌اند.» ماهرخ گفت: «با توجه به شدت حادثه، هماهنگی‌های لازم از سوی مرکز هدایت عملیات بحران (EOC) و مرکز پایش مراقبت‌های درمانی (MCMC) صورت گرفته و وضعیت آماده‌باش به بیمارستان‌های نمازی، رجایی و مسلمین شیراز و همچنین بیمارستان قائم فیروزآباد اعلام شده است تا خدمات درمانی بدون وقفه به مصدومان ارائه شود.»

▼ دستور معاون اول

این حادثه نیز با واکنش‌هایی روبه‌رو شد. محمدرضا عارف، معاون اول رئیس‌جمهور در پی حادثه ناگوار واژگونی یک دستگاه اتوبوس مسافربری در محور کوار-فیروزآباد در تماس تلفنی با استاندار فارس خواستار رسیدگی فوری به مصدومان و بررسی دقیق ابعاد حادثه شد. او در تماس تلفنی با حسینعلی امیری؛ استاندار فارس، ضمن ابراز همدردی با خانواده‌های داغ‌دیده، خواستار

گروه خبر: روز گذشته بار دیگر ایران به سوگ نشست. صبح روز ۲۸ تیرماه یک دستگاه اتوبوس مسافربری در جاده فیروزآباد به کوار، محدودده گردنه موک، واژگون شد و بر اثر آن ۲۱ نفر جان باختند و ۳۸ نفر مصدوم شدند. شهرستان کوار در ۴۰ کیلومتری جنوب شرقی شیراز قرار دارد. جاده‌های مرگ به جولانگاه مرگ خودروهای بی‌کیفیت تبدیل شده‌اند.

▼ ۲۱ نفر جان باختند

ابوالفضل ماهرخ، مدیر روابط عمومی سازمان اورژانس کشور در تشریح این خبر تأکید کرد: «در پی واژگونی یک دستگاه اتوبوس، متأسفانه تاکنون ۲۱ نفر جان خود را از دست داده‌اند و ۳۴ نفر نیز مصدوم شده‌اند.» او به جزئیات بیشتری در این حادثه اشاره کرده و افزود: «در ساعت ۱۱:۰۵ امروز شنبه ۲۸ تیرماه، گزارش مبنی بر واژگونی یک دستگاه اتوبوس در محور فیروزآباد، حدود ۵ کیلومتر بعد از کوار به سمت فیروزآباد، به مرکز ارتباطات اورژانس ۱۱۵ اعلام شد. بلافاصله ۱۱ دستگاه آمبولانس و ۲ دستگاه اتوبوس آمبولانس به محل حادثه